

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

21. juni 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — varernes frie bevægelighed — forbud mod foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative udførselsrestriktioner — artikel 35 TEUF — virksomhed etableret i det nederlandske sprogområde i Kongeriget Belgien — lovgivning, hvorefter fakturaer skal affattes på nederlandsk, idet de ellers er absolut ugyldige — repræsentationsaftale af grænseoverskridende karakter — restriktion — begrundelse — manglende forholdsmæssighed«

I sag C-15/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af rechtbank van koophandel te Gent (handelsretten i Gent, Belgien) ved afgørelse af 18. december 2014, indgået til Domstolen den 16. januar 2015, i sagen:

New Valmar BVBA

mod

Global Pharmacies Partner Health Srl,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, vicepræsidenten, A. Tizzano, afdelingsformændene R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen, A. Arabadjiev og F. Biltgen samt dommerne J. Malenovský, J.-C. Bonichot, C. Vajda, S. Rodin og E. Regan (refererende dommer),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. januar 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

- New Valmar BVBA ved advocaat P. Devos
- den belgiske regering ved J. Van Holm og L. Van den Broeck, som befuldmægtigede, bistået af advokaten H. de Bauw og B. Martel
- den litauiske regering ved D. Kriauciūnas og R. Dzikovič, som befuldmægtigede

* Processprog: nederlandsk.

— Europa-Kommissionen ved E. Manhaeve, M. van Beek og G. Wilms, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 21. april 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 45 TEUF.
- 2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem New Valmar BVBA og Global Pharmacies Partner Health Srl (herefter »GPPH«) vedrørende den manglende betaling af flere fakturaer.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Artikel 226 i Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem (EUT 2006, L 347, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 2010/45/EU af 13.7.2010 (EUT 2010, L 189, s. 1) (herefter »direktiv 2006/112«), opregner, hvilke oplysninger der obligatorisk skal anføres på fakturaer.

- 4 Dette direktivs artikel 248a bestemmer følgende:

»Medlemsstaterne kan med henblik på kontrol kræve en oversættelse til deres nationale sprog af fakturaer, der vedrører leveringer af varer eller ydelser på deres område, og fakturaer, som modtages af afgiftspligtige personer etableret på deres område. Medlemsstaterne må imidlertid ikke indføre et generelt krav om, at fakturaer skal oversættes.«

Belgisk ret

- 5 Artikel 4 i Grondwet (den belgiske forfatning) i konsolideret udgave af 17. februar 1994 (*Belgisch Staatsblad*, 17.2.1994, s. 4054) bestemmer:

»Belgien består af fire sprogområder: det franske sprogområde, det nederlandske sprogområde, den tosprogede hovedstadsregion Bruxelles og det tyske sprogområde.

Hver kommune i kongeriget udgør en del af et af disse sprogområder.

[...]«

- 6 Følgende bestemmes i forfatningens artikel 129, stk. 1, nr. 3:

»Det tilkommer parlamentet for henholdsvis Det Franske Fællesskab og Det Flamske Fællesskab, og ikke forbundslovgiver, at udstede dekreter om anvendelse af sprog for:

[...]

3. de sociale relationer mellem arbejdsgiverne og deres ansatte og de ved lov og administrativt foreskrevne akter og dokumenter fra virksomheder.«

- 7 Artikel 52, stk. 1, første afsnit, i wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (lovene om anvendelse af sprog i forvaltningssager), konsolideret ved kongelig anordning af 18. juli 1966 (*Belgisch Staatsblad*, 2.8.1966, s. 7798) (herefter »lov om sproganvendelse«), har følgende ordlyd:

»Håndværks- og industrivirksomheder og handels- og finansvirksomheder anvender sproget for den region, hvor de har deres driftssted eller driftsteder, i de akter og dokumenter, der er foreskrevet ved lov eller bekendtgørelse [...]«

- 8 Decreet tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de voor de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen (dekret om anvendelse af sprog i sociale relationer mellem arbejdsgivere og arbejdstagere og i de ved lov og administrativt foreskrevne akter og dokumenter fra virksomheder) fra Vlaamse Gemeenschap (det flamske fællesskab) af 19. juli 1973 (*Belgisch Staatsblad*, 6.9.1973, s. 10089, herefter »dekretet om sproganvendelse«), er vedtaget på grundlag af forfatningens artikel 129, stk. 1, nr. 3.

- 9 Dekretets artikel 1 har følgende ordlyd:

»Dette dekret finder anvendelse på fysiske og juridiske personer, der har et driftssted i det nederlandske sprogområde. Det indeholder regler om anvendelse af sprog i de sociale relationer mellem arbejdsgivere og arbejdstagere og i de ved lov foreskrevne afgørelser og dokumenter fra virksomheder.

[...]«

- 10 Dekretets artikel 2 præciserer, at »[i] de sociale relationer mellem arbejdsgivere og arbejdstagere og i de ved lov fastsatte afgørelser og dokumenter fra virksomheder skal der udelukkende anvendes nederlandsk«.

- 11 I samme dekrets artikel 10 bestemmes:

»Dokumenter eller afgørelser, der er i strid med dette dekret, er ugyldige. Retten fastslår ugyldigheden ex officio.

[...]

I dommen træffes ex officio bestemmelse om, at de omhandlede dokumenter erstattes.

Ugyldigheden hæves først med virkning fra den dato, hvor erstatningen foretages, for så vidt angår skriftlige dokumenter fra den dato, hvor erstatningsdokumenterne indleveres til arbejdsrettens justitskontor.

[...]«

De faktiske omstændigheder i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 12 Den 12. november 2010 indgik New Valmar, et belgisk firma med hjemsted i Evergem (Belgien), og GPPH, et italiensk selskab med hjemsted i Milano (Italien), en aftale, hvorved sidstnævnte blev udpeget som New Valmars enerepræsentant i Italien for distribution af børneartikler. Aftalen skulle udløbe den 31. december 2014.

- 13 I henhold til nævnte repræsentationsaftales artikel 18 var aftalen undergivet italiensk ret, og retterne i Gent (Belgien) skulle have kompetence til at påkende eventuelle tvister mellem parterne.

- 14 Ved anbefalet brev af 29. december 2011 hævdede New Valmar kontrakten før tid med virkning fra den 1. juni 2012.
- 15 Ved stævning af 30. marts 2012 anlagde New Valmar sag ved rechtbank van koophandel te Gent (handelsretten i Gent, Belgien) med påstand om, at GPPH blev tilpligtet at betale et beløb på ca. 234 192 EUR til fyldestgørelse af flere ubetalte fakturaer.
- 16 GPPH fremsatte et modkrav og nedlagde påstand om, at New Valmar blev tilpligtet at betale en godtgørelse på 1 467 448 EUR for retsstridig ophævelse af repræsentationsaftalen.
- 17 Over for New Valmars påstand har GPPH gjort gældende, at de omhandlede fakturaer er ugyldige, eftersom fakturaerne, til trods for, at de udgør »akter og dokumenter, der er foreskrevet ved lov eller bekendtgørelse« som omhandlet i lov om sproganvendelse og dekretet om sproganvendelse (herefter under ét »den i hovedsagen omhandlede lovgivning«), ikke er i overensstemmelse med de i denne lovgivning indeholdte regler, der har karakter af grundlæggende retsprincipper, idet alle angivelser og herunder de almindelige betingelser, der fremgår af disse fakturaer, bortset fra oplysninger om New Valmars identitet, oplysninger om moms og bankoplysninger, er affattet på et andet sprog end nederlandsk, nemlig på italiensk, selv om New Valmar er etableret i det nederlandske sprogområde i Kongeriget Belgien.
- 18 Den 14. januar 2014, dvs. under sagen, stillede New Valmar GPPH en oversættelse til nederlandsk af de omhandlede fakturaer. Det fremgår imidlertid af sagens akter for Domstolen, at disse er og bliver i fuldt omfang ugyldige som følge af den i hovedsagen omhandlede lovgivning.
- 19 New Valmar har ikke bestridt, at de omhandlede fakturaer ikke overholder den i hovedsagen omhandlede lovgivning. Selskabet har imidlertid gjort gældende, at denne lovgivning er i strid med bl.a. bestemmelserne i EU-retten vedrørende fri bevægelighed for varer, særligt artikel 26, stk. 2, og artikel 34 og 35 TEUF.
- 20 Den forelæggende ret har rejst tvivl ved, om forpligtelsen for virksomheder med hjemsted i det nederlandske sprogområde i Kongeriget Belgien til at udstede fakturaer på nederlandsk, idet de ellers er ugyldige, henset til dom af 16. april 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), kan udgøre en hindring for den internationale samhandel, om en sådan hindring eventuelt er begrundet af et eller flere formål af almen interesse såsom at fremme og stimulere anvendelse af et af de officielle sprog eller at sikre effektiviteten af de administrative kontroller, og om denne eventuelle hindring står i et rimeligt forhold til de forfulgte formål.
- 21 På denne baggrund har rechtbank van koophandel te Gent (handelsretten i Gent, Belgien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 45 TEUF fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en lovgivning i en delstatsenhed af en medlemsstat, såsom i det foreliggende tilfælde Det Flamske Fællesskab i Forbundsstaten Belgien, hvorefter enhver virksomhed, der har sit driftssted på denne enheds område, i henhold til artikel 52 i [lov om sproganvendelse], sammenholdt med artikel 10 i [dekretet om sproganvendelse], er pålagt en pligt til at udstede fakturaer af grænseoverskridende karakter udelukkende på denne delstatsenheds officielle sprog, idet tilsidesættelse heraf medfører fakturaernes ugyldighed, som fastslås af retten ex officio?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Formaliteten og rækkevidden af spørgsmålet

- 22 Det fremgår for det første af forelæggelsesafgørelsen, at den i hovedsagen omhandlede aftale udtrykkeligt fastsatte, at den var underlagt italiensk ret. Spørgsmålet bygger imidlertid på den antagelse, at på trods af denne rets anvendelse som *lex contractus*, er det den i hovedsagen omhandlede lovgivning, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen.
- 23 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at eftersom det udelukkende tilkommer den nationale ret, som tvisten er indbragt for, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere såvel nødvendigheden som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen (jf. bl.a. dom af 18.2.2016, *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, præmis 27), skal det forelagte spørgsmål besvares på grundlag af denne antagelse, som det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at bekræfte rigtigheden af, henset særligt til bestemmelserne i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6), som anført af generaladvokaten i punkt 25-28 i forslaget til afgørelse.
- 24 For det andet har den belgiske regering i såvel sine skriftlige bemærkninger som under retsmødet gjort gældende, at i modsætning til hvad den forelæggende ret har anført i forelæggelsesafgørelsen, pålægger den i hovedsagen omhandlede lovgivning ikke anvendelse af det nederlandske sprog for alle angivelser på fakturaen, men alene for de angivelser, som er obligatoriske i henhold til loven, henset til den lovgivning, som finder anvendelse på momsområdet. Da disse angivelser er opregnet i artikel 226 i direktiv 2006/112 er det let at få adgang til en oversættelse heraf på alle Den Europæiske Unions sprog.
- 25 Det skal i denne henseende bemærkes, at Domstolen i henhold til kompetencefordelingen mellem Unionens retsinstanser og de nationale retter skal tage hensyn til de faktiske omstændigheder og de retsregler, som ifølge forelæggelsesafgørelsen er baggrunden for de præjudicielle spørgsmål. Uanset den kritik, som den belgiske regering har fremsat af den fortolkning af den nationale lovgivning, som den forelæggende ret har lagt til grund, skal gennemgangen af den præjudicielle forelæggelse derfor foretages under hensyn til den af retten anlagte fortolkning af denne lovgivning (jf. i denne retning dom af 29.10.2009, *Pontin*, C-63/08, EU:C:2009:666, præmis 38).
- 26 I det foreliggende tilfælde skal det af den forelæggende ret forelagte spørgsmål således besvares på grundlag af en antagelse om, at alle angivelser på fakturaen i henhold til den i hovedsagen omhandlede lovgivning skal være affattet på nederlandsk.
- 27 For det tredje har den belgiske regering i sine skriftlige bemærkninger anført, at da der ikke er nogen forbindelse mellem den i hovedsagen omhandlede situation og den frie bevægelighed for arbejdstagere, er den nærværende præjudicielle forelæggelse irrelevant – eller det er i det mindste ufornuddent at besvare spørgsmålet – for så vidt som det vedrører fortolkningen af artikel 45 TEUF.
- 28 Det bemærkes i denne forbindelse, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den. Det påhviler nemlig Domstolen at fortolke alle de bestemmelser i EU-retten, som de nationale retter skal anvende for at træffe afgørelse i de for dem verserende tvister, også selv om disse bestemmelser ikke udtrykkeligt er omtalt i de præjudicielle spørgsmål, som disse retter forelægger Domstolen (jf. bl.a. dom af 17.12.2015, *Szemerey*, C-330/14, EU:C:2015:826, præmis 30).

- 29 Selv om den forelæggende ret formelt har begrænset sit spørgsmål til alene en fortolkning af artikel 45 TEUF, er en sådan omstændighed derfor ikke til hinder for, at Domstolen oplyser den om alle de momenter angående fortolkningen af EU-retten, som kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den, uanset om den henviser til dem i sit spørgsmål. Det tilkommer herved Domstolen fra samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til tvistens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. analogt dom af 17.12.2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, præmis 31).
- 30 I det foreliggende tilfælde forholder det sig således, at på trods af, at der i det præjudicielle spørgsmål henvises til artikel 45 TEUF, fremgår det klart af begrundelsen for forelæggelsen, at den forelæggende ret ønsker oplyst, om den i hovedsagen omhandlede lovgivning er i overensstemmelse med EUF-traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for varer, idet retten i denne forbindelse udtrykkeligt anfører, at New Valmar i hovedsagen har henvist til artikel 26, stk. 2, og artikel 34 og 35 TEUF.
- 31 Da hovedsagen ikke vedrører indførsel, men udførsel af varer fra Belgien til en anden medlemsstat, i dette tilfælde Italien, skal det fastslås, at det alene er artikel 35 TEUF om forbud mod foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative udførselsrestriktioner, der finder anvendelse.
- 32 Den belgiske regering har imidlertid anført, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning ikke skal vurderes i henhold til den primære EU-ret, men alene i henhold til direktiv 2006/112, eftersom der i kraft af direktivet er gennemført en fuldstændig harmonisering på området. Direktivets artikel 248a gør det således muligt for medlemsstaterne i deres nationale lovgivning at indføre et krav om, at fakturaer, der udstedes i en grænseoverskridende forbindelse, affattes på et andet sprog end sproget i varernes eller tjenesteydelsesternes bestemmelsesmedlemsstat. Ved at fastsætte en mulighed for medlemsstaterne for at anmode om en oversættelse af fakturaerne til deres officielle sprog for så vidt angår levering af varer og tjenesteydelser foretaget på deres område, indebærer denne bestemmelse i øvrigt, at fakturaer generelt affattes på det officielle sprog i den medlemsstat, på hvis område den virksomhed, der udsteder fakturaerne, har hjemsted.
- 33 Det skal i denne forbindelse imidlertid bemærkes, at den EU-retlige momsordning alene gennemfører en delvis og gradvis harmonisering af de nationale lovgivninger (jf. i denne retning bl.a. dom af 26.2.2015, VDP Dental Laboratory m.fl., C-144/13, C-154/13 og C-160/13, EU:C:2015:116, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Hverken artikel 226 i direktiv 2006/112, som vedrører indholdet af fakturaerne, eller dette direktivs artikel 248a, som giver bestemmelsesmedlemsstaterne mulighed for i visse tilfælde at stille krav om oversættelse til et af statens officielle sprog af en faktura vedrørende grænseoverskridende levering, fastlægger nogen mulighed for medlemsstaterne til at pålægge de virksomheder, der har hjemsted på deres område en forpligtelse til at affatte hele fakturaen på deres officielle sprog eller på sproget på det pågældende område, som anført af generaladvokaten i punkt 45-48 i forslaget til afgørelse.
- 35 Under disse omstændigheder skal det forelagte spørgsmål omformuleres således, at den forelæggende ret ønsker oplyst, om artikel 35 TEUF skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en delstatsenhed i en medlemsstat, såsom den i det flamske fællesskab i Kongeriget Belgien, som pålægger enhver virksomhed, der har sit driftssted på denne delstatsenheds område, at affatte alle angivelser på fakturaer vedrørende grænseoverskridende transaktioner på det eneste officielle sprog i denne delstatsenhed, idet retten ellers ex officio erklærer disse fakturaer ugyldige.

Om der foreligger en restriktion i artikel 35 TEUF's forstand

- 36 Domstolen har fastslået, at en national foranstaltning, som finder anvendelse på alle erhvervsdrivende, som driver virksomhed på det nationale område, som i højere grad påvirker varer, som forlader udførselsmedlemsstatens marked, end markedsføringen af varerne på denne medlemsstats indenlandske marked, henhører under forbuddet i artikel 35 TEUF (jf. i denne retning dom af 16.12.2008, Gysbrechts og Santurel Inter, C-205/07, EU:C:2008:730, præmis 40-43).
- 37 Det skal i øvrigt bemærkes, at selv den mindste begrænsning af en af de grundlæggende frihedsrettigheder fastsat ved EUF-traktaten er retsstridig i henhold til denne (jf. i denne retning dom af 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française og gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at i henhold til den i hovedsagen omhandlede lovgivning skal fakturaer, herunder fakturaer vedrørende grænseoverskridende transaktioner, udstedt af virksomheder med driftssted i det nederlandske sprogområde i Kongeriget Belgien, være affattet på nederlandsk, idet retten ellers ex officio erklærer disse fakturaer ugyldige, da det alene er dette sprog, der er den autentiske version.
- 39 Ifølge den belgiske regering kan en sådan lovgivning ikke betragtes som en restriktion for varernes frie bevægelighed, idet de fakturaer, som er genstand for denne lovgivning, blot bekræfter den fordring, som følger af den aftale, der er indgået mellem de berørte parter. I modsætning til den lovgivning, som var genstand for den sag, der gav anledning til dom af 16. april 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), berører en sådan lovgivning imidlertid ikke parternes frihed til at affatte en sådan aftale på et sprog efter deres valg, og følgelig er den ikke til hinder for parternes udveksling af tilsagn. Det kan således ikke antages, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning har indflydelse på samhandelen mellem medlemsstaterne.
- 40 Ved at fratage de berørte erhvervsdrivende muligheden for frit at vælge et sprog, som begge parter er fortrolige med, til affattelsen af deres fakturaer og ved med henblik herpå at pålægge dem et sprog, som ikke nødvendigvis svarer til det, som de har valgt at anvende i deres erhvervs-mæssige relationer, kan en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede imidlertid forhøje risikoen for anfægtelser og manglende betalinger af fakturaerne, idet adressaten herfor kan være motiveret til at påberåbe sig, at de – reelt eller påstået – er ude af stand til at forstå indholdet heraf, med henblik på at modsætte sig betalingen.
- 41 Omvendt kan adressaten for en faktura, som er affattet på et andet sprog end hollandsk, henset til denne fakturas ugyldighed, være motiveret til at anfægte gyldigheden heraf alene af denne grund – også selv om den er affattet på et sprog, som han forstår. En sådan ugyldighed kan i øvrigt være kilde til væsentlige ulemper for udstederen af fakturaen, såsom bl.a. tab af morarenter, da det fremgår af sagens akter for Domstolen, at disse renter med forbehold for anden aftale mellem parterne i princippet først begynder at løbe fra tidspunktet for udstedelsen af en ny faktura, der er affattet på nederlandsk.
- 42 Det følger heraf, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, selv om den vedrører den sprogversion, som angivelserne på fakturaen skal være affattet på, og ikke indholdet af det underliggende kontraktforhold, som følge af den retsikkerhed, den medfører, indebærer hindringer for samhandelen, som kan have en afskrækkende virkning på indgåelsen eller fortsættelsen af kontraktmæssige relationer med en virksomhed med hjemsted i det nederlandske sprogområde i Kongeriget Belgien.
- 43 Selv om det er korrekt, at en sådan lovgivning kan påvirke såvel handelen inden for den pågældende medlemsstat som den grænseoverskridende samhandel, idet den finder anvendelse uden forskel på alle fakturaer udstedt af en virksomhed, som har sit driftssted i denne region, forholder det sig imidlertid

således, at denne lovgivning primært kan skade samhandelen, således som generaladvokaten har anført i punkt 61-68 i forslaget til afgørelse, idet det er mindre sandsynligt, at en køber etableret i en anden medlemsstat end Kongeriget Belgien er i stand til at forstå nederlandsk end en køber etableret i denne sidstnævnte medlemsstat, hvor dette sprog udgør et af de officielle sprog.

- 44 Henset til den belgiske regerings argumentation vedrørende rækkevidden af den i hovedsagen omhandlede lovgivning, nævnt i denne doms præmis 24, skal det præciseres, at den restriktive karakter af en sådan lovgivning ikke berøres, hvis det viser sig, at det alene er de obligatoriske angivelser opregnet i artikel 226 i direktiv 2006/112, som skal affattes på nederlandsk – hvilket det tilkommer den forelæggende ret at undersøge – idet den samme retsikkerhed som den, der er konstateret i denne doms præmis 42, ligeledes vil opstå i et sådant tilfælde.
- 45 De restriktive virkninger, der følger af den omhandlede lovgivning, kan i øvrigt ikke anses for at være for usikre og indirekte til, at den ikke anses for en hindring i strid med artikel 35 TEUF i overensstemmelse med Domstolens praksis i bl.a. dom af 7. marts 1990, Krantz (C-69/88, EU:C:1990:97, præmis 10 og 11), og af 13. oktober 1993, CMC Motorradcenter (C-93/92, EU:C:1993:838, præmis 10-12).
- 46 Som det fremgår af denne doms præmis 40-43, kan en sådan lovgivning således have betydning – selv mindre – for de erhvervsmæssige relationer, og dette gælder så meget desto mere, som det, således som det blev angivet under retsmødet, ikke er sjældent, at disse relationer alene konkretiseres ved affattelsen af en faktura. Som generaladvokaten har anført i punkt 69 i forslaget til afgørelse, afhænger denne betydning ikke af en fremtidig og usikker begivenhed, men af den blotte udøvelse af retten til varernes frie bevægelighed (jf. analogt bl.a. dom af 1.4.2008, Gouvernement de la Communauté française og gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, præmis 51).
- 47 Det følger heraf, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede udgør en restriktion, som henhører under artikel 35 TEUF.

Om der foreligger en begrundelse

- 48 Det fremgår af fast retspraksis, at en national foranstaltning, der kan hæmme udøvelsen af de sikrede grundlæggende friheder kun kan tillades, såfremt den forfølger et formål af almen interesse, er egnede til at sikre virkeliggørelsen af dette og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå det tilsigtede formål (jf. i denne retning bl.a. dom af 1.10.2015, Trijber og Harmsen, C-340/14 og C-341/14, EU:C:2015:641, præmis 70).
- 49 I det foreliggende tilfælde har den belgiske regering gjort gældende, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning dels tilsigter at fremme anvendelsen af det officielle sprog i det pågældende sprogområde, dels at sikre effektiviteten af de kompetente myndigheders kontrol på momsområdet.
- 50 Det skal i denne henseende bemærkes, at formålet om at fremme og stimulere anvendelsen af et eller flere af en medlemsstats officielle sprog udgør et legitimt formål, der i princippet kan begrunde en restriktion af de forpligtelser, der følger af EU-retten (jf. i denne retning dom af 28.11.1989, Groener, C-379/87, EU:C:1989:599, præmis 19, af 12.5.2011, Runevič-Vardyn og Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, præmis 85, og af 16.4.2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, præmis 25-27).
- 51 Domstolen har i øvrigt allerede fastslået, at nødvendigheden af at bevare en effektiv skattekontrol udgør et formål af almen interesse, der kan begrunde restriktioner for udøvelsen af de grundlæggende friheder, som er sikret ved traktaten (jf. i denne retning bl.a. dom af 20.2.1979, Rewe-Zentral, 120/78, EU:C:1979:42, præmis 8, og af 15.5.1997, Futura Participations og Singer, C-250/95, EU:C:1997:239, præmis 31).

- 52 Det skal bemærkes, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede er egnet til at nå disse to formål, idet den på den ene side er egnet til at bevare en almindelig anvendelse af det nederlandske sprog til affattelsen af officielle dokumenter såsom fakturaer og på den anden side er egnet til at lette kontrollen med sådanne dokumenter for de nationale kompetente myndigheder.
- 53 For at opfylde kravene i EU-retten skal en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede dog stå i et rimeligt forhold til formålene.
- 54 Som generaladvokaten har anført i punkt 90-92 i forslaget til afgørelse ville en medlemsstats lovgivning, som ikke alene pålægger anvendelsen af medlemsstatens officielle sprog ved affattelsen af fakturaer vedrørende grænseoverskridende transaktioner, men som desuden tillader oprettelsen af en autentisk version af disse fakturaer på et sprog, som alle de berørte parter er fortrolige med, være mindre indgribende i varernes frie bevægelighed end den i hovedsagen omhandlede lovgivning samtidig med, at den er egnet til at sikre de formål, som forfølges af nævnte lovgivning (jf. analogt dom af 16.4.2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, præmis 32).
- 55 Hvad således angår det formål, som består i at sikre effektiviteten af skattekontrollerne, har den belgiske regering selv anført under retsmødet, at retten til momsfradrag i henhold til et administrativt cirkulære af 23. januar 2013 ikke kan nægtes af skattemyndighederne alene med den begrundelse, at de lovpligtige angivelser i en faktura er affattet på et andet sprog end nederlandsk, hvilket taler for, at anvendelsen af et sådant andet sprog ikke er til hinder for opnåelsen af dette formål.
- 56 På baggrund af det ovenstående må det fastslås, at en lovgivning som den i hovedsagen omhandlede går ud over det, som er nødvendigt for at nå de mål, som er nævnt i denne doms præmis 49-51, og således ikke kan anses for forholdsmæssig.
- 57 Under disse omstændigheder skal spørgsmålet besvares med, at artikel 35 TEUF skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en delstatsenhed i en medlemsstat såsom det flamske fællesskab i Kongeriget Belgien, som pålægger enhver virksomhed, der har sit driftssted på denne delstatsenheds område, at affatte samtlige angivelser på fakturaer vedrørende grænseoverskridende transaktioner udelukkende på det officielle sprog i denne delstatsenhed, idet retten ellers ex officio erklærer disse fakturaer ugyldige.

Sagens omkostninger

- 58 Da sagernes behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 35 TEUF skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en delstatsenhed i en medlemsstat såsom det flamske fællesskab i Kongeriget Belgien, som pålægger enhver virksomhed, der har sit driftssted på denne delstatsenheds område, at affatte samtlige angivelser på fakturaer vedrørende grænseoverskridende transaktioner udelukkende på det officielle sprog i denne delstatsenhed, idet retten ellers ex officio erklærer disse fakturaer ugyldige.

Underskrifter